

Beleidsstuk PBS: Goed gedrag kun je leren!

December 2019

Inhoud

Inleiding

1. PBS

1.1 Uitleg PBS

1.2 PBS piramidemodel

1.3 PBS team

2. PBS op de Reigerlaan

2.1 Kernwaarden

2.2 PBS op schoolbreed niveau

2.2.1 heldere gedragsverwachtingen

2.2.2 gedragsverwachtingen visualiseren

2.2.3 systematisch aanleren van gewenst gedrag

2.2.4 bekrachtigen van gewenst gedrag

2.3 PBS op klasniveau

2.4 PBS op leerlingniveau

3. het volgen van de leerlingen in hun sociaal-emotionele ontwikkeling

3.1 leerlingen groep 1-2

3.2 leerlingen groep 3 t/m 8

4. beloningssysteem

4.1 algemeen

4.2 beloningen

5. ongewenst gedrag

5.1 algemeen

5.2 ongewenst gedrag

5.3 negeren van ongewenst gedrag

5.4 klein en groot probleemgedrag

5.5 reactieprocedure

6. PBS en pesten

7. het handelen van de leerkracht

7.1 algemene afspraken

7.1.1 leerkrachtverwachtingen in algemene ruimtes

7.1.2 leerkrachtverwachtingen op het schoolplein

8. PBS en ouders

9. bijlagen

Matrix afspraken

Jaarplanning lessencyclus

Maandregistratie

Pestprotocol + digitaal pesten

pleinplan

Beleidsstuk respect en pestpreventie.

Bij het tegengaan van ongewenst gedrag is het eenduidig handelen van het team essentieel!

Integreren met PBS

Stop-Loop-Praat principe: schoolbreed invoeren

- les in stop-loop-praat
- les in stop-loop-praat als omstander
- les in reageren op stopsignaal

Routine leerkrachten bij ongewenst gedrag melding:

"goed dat je bent gekomen"

"heb je het stopteken gebruikt"

"ben je weggelopen"

Reactie op negeren van stop loop praat:

- registreren als incident en consequentie geven
- extra op groen": herhalen les in goed gedrag 'stop-loop-praat' en 'reageren op stopsignaal'
- individueel herhaling les reageren op stopsignaal
- bij herhaaldelijk negeren: interventie op geel: CICO

Inleiding

Dit beleidsstuk PBS en sociale veiligheid beschrijft hoe we op een respectvolle en correcte manier met elkaar omgaan op Saltoschool Reigerlaan. Het geeft tevens adviezen en richtlijnen om leerlingen te begeleiden wanneer er ander (ongewenst)gedrag vertoond wordt.

De missie, kerntaak en opdracht van Saltoschool Reigerlaan luidt als volgt: het overdragen van kennis, vaardigheden en attitudes aan van leerlingen van 4 tot 12 jaar op een zo breed mogelijk gebied – onder meer cognitief, motorisch, sociaal-emotioneel en kunstzinnig en dit alles vervolgens verder ontwikkelen. Het bereiken van de kerndoelen die voor het basisonderwijs gelden is daarbij het richtpunt. Daarbij leggen wij het accent op de instrumentele vaardigheden lezen, taal en rekenen, zonder daarmee de andere leer-/vormingsgebieden tekort te (willen) doen.

3. PBS

1.4 Uitleg PBS

PBS (Positive Behavior Support) is een schoolbrede aanpak die zich richt op het versterken van gewenst gedrag en het voorkomen van probleemgedrag. De aanpak resulteert in een positief schoolklimaat waardoor het leren wordt bevorderd en gedragsproblemen worden voorkomen. PBS is een 'kapstok' waaraan alle schoolinterventies en methoden die met gedrag te maken hebben in de school, kunnen worden opgehangen. Dat wat goed werkt, wordt vastgelegd en ingezet. Dat wat niet goed werkt wordt in overleg met het gehele team besproken en gewijzigd. Hierdoor is PBS geen vastomlijnde aanpak, maar is het

een op maat gemaakte aanpak die jaarlijks geëvalueerd en bijgesteld wordt en gedragen wordt door het hele team.

De kernprincipes van PBS zijn:

- Het ontwikkelen van duidelijke gedragsverwachtingen;
- Communiceren over en onderwijzen van deze gedragsverwachtingen;
- Het herkennen en bekrachtigen van gewenst gedrag;
- Het minimaliseren van aandacht voor ongewenst gedrag;
- Duidelijk en consequent reageren op ongewenst gedrag.

Belangrijke sleutelementen hierbij zijn:

1. Effectief klassenmanagement;
2. Het handelen van de leerkracht;
3. Op data gebaseerde besluitvorming;
4. Positieve interventies;
5. Samenwerken met ouders.

3.2 PBS piramidemodel

PBS is gericht op alle leerlingen van de school. Uitgangspunt is dat een groot deel van de leerlingen (ongeveer 80%), goed gedijt in een positief en voorspelbaar schoolklimaat, met heldere regels en duidelijke verwachtingen ten aanzien van gedrag en een passend onderwijsaanbod dat aansluit bij de interesses en leerstijlen van leerlingen. In de piramide is dat het groene vlak. Er zijn ook leerlingen die risico lopen op het ontwikkelen van problemen in gedrag of leren, bijvoorbeeld door omstandigheden in het gezin, de school of het kind zelf. Voor deze kinderen zijn specifiekere interventies nodig op het gebied van leren of gedrag. Deze interventies zijn terug te vinden in het gele vlak. Tenslotte is er een kleine groep leerlingen, die ernstige problemen heeft op het gebied van leren of gedrag, waarvoor intensieve, vaak individuele interventies worden ingezet. Dit is de rode top van de piramide. In de huidige praktijk gaat vaak de meeste tijd en aandacht uit naar de interventies in de rode top. PBS draait dit om en richt zich vooral op preventieve interventies in het groene vlak.

3.3 PBS team

Binnen de school is een PBS team samengesteld. Het team bestaat uit:

- De intern begeleider
- De gedragsspecialist
- De schoolleider
- Leerkrachten uit iedere bouw

De intern begeleider en de gedragsspecialist vervullen de taak van PBS-specialist en zijn voorzitters van de werkgroep PBS. Twee leerkrachten vervullen de taak van data-manager.

Het **PBSteam** komt eens per weken bij elkaar.

Doel van het PBS-team is:

1. Het analyseren van data
2. Bewaken van de borging in het team door middel van klassenobservaties
3. Voorstellen en aanpassingen met betrekking tot PBS voorbereiden voor het team.

4. PBS op de Reigerlaan

2.1 Kernwaarden

De visie van Saltoschool Reigerlaan wordt vanuit de volgende kernwaarden vormgegeven:

- veiligheid
- samenwerking
- verantwoordelijkheid
- respect

2.2 PBS op schoolbreed niveau

In ons dagelijks onderwijs zijn wij vooral gericht op preventief pedagogisch handelen vanuit de kernwaarden. Hierbij stimuleren wij in alle situaties bij alle leerlingen gewenst gedrag. Dat doen wij door:

- Het hanteren van heldere gedragsverwachtingen in de hele school;
- Het visualiseren van gedragsverwachtingen in alle ruimtes;
- Het systematisch aanleren van gewenst gedrag;
- Het bekrachtigen van gewenst gedrag;
- Het consequent omgaan met ongewenst gedrag (zie bijlage2)

2.2.1 heldere gedragsverwachtingen

Rond de vier kernwaarden: *respect, veiligheid, samenwerken en verantwoordelijkheid*, zijn voor alle ruimtes in de school en op het schoolplein verwachtingen ten aanzien van gewenst gedrag geformuleerd. Deze verwachtingen staan beschreven in de schoolmatrix (zie bijlage).

2.2.2 gedragsverwachtingen visualiseren

De gedragsverwachtingen die aan de kernwaarden zijn gekoppeld, hangen in de gangen, de openbare ruimtes en de klaslokalen. Deze gedragsverwachtingen worden in de onderbouw gevisualiseerd door middel van picto's. Wanneer er wijzigingen in de matrix zijn, worden deze posters aangepast.

2.2.3 systematisch aanleren van gewenst gedrag

Er wordt minimaal één keer per week een les gegeven rondom de verwachtingen gewenst gedrag uit de schoolmatrix. Deze lessencyclus wordt jaarlijks in een jaarplanning weergegeven. Er wordt in de ouderinfo aangegeven welke gedragsverwachting die week centraal staat (de planning kan worden aangepast aan de behoefte van een bepaalde groep).

De kern van de lessen is het aanleren van gewenst gedrag. Hiervoor zijn gedragslessen ontwikkeld. Aandachtspunten hierbij zijn:

- Het geven van positieve feedback in de verhouding van tenminste 4:1;
- Het minimaliseren van de aandacht voor ongewenst gedrag en de aandacht richten op gewenst gedrag;

- Het gebruiken van zinvolle correcties door de regel te herhalen en de leerling voor de keuze te stellen het gedrag bij te stellen en direct complimenteren bij de juiste keuze;
- Zelf het goede voorbeeld geven.

2.2.4 bekrachtigen van gewenst gedrag

Interventies die hierbij horen zijn:

- Het geven van complimenten; Deze zijn gekoppeld aan de gedragsverwachtingen. Complimenten rondom gedrag zijn effectief wanneer het gewenst gedrag concreet benoemd wordt en gekoppeld wordt aan de basiswaarden. Het noemen van de naam van de leerling geeft nog meer kracht. 'Thijs, wat goed dat je zo rustig door de gang loopt, dat is echt veilig!'
- Het geven van non-verbale bekrachtiging; Voorbeelden hiervan zijn het opsteken van een duim of het uitdelen van een schouderklopje.
- Het schoolbrede systeem van belonen van gewenst gedrag door middel van tips (bijlage beloningsmenu).

2.3 PBS op klasniveau

Het scheppen van een positief, veilig pedagogisch klimaat is het uitgangspunt van PBS. Op de Reigerlaan werken wij daar in de klassen op onderstaande wijze aan: In de eerste 4 weken van het nieuwe schooljaar start elke klas met een groepsaankpak gericht op het aanleren van de vaste routines in de klas:

- Het opstellen en aanleren van klas specifieke gedragsverwachtingen;
- Het uitvoeren van groepsvormingsactiviteiten;
- Het stimuleren van gewenst gedrag;
- Het consequent omgaan met ongewenst gedrag.

Klas specifieke gedragsverwachtingen Aan het begin van elk schooljaar bespreekt de leerkracht met de leerlingen hoe gewenst gedrag in de klas er volgens hen uitziet ten aanzien van: ☐ Leren; ☐ Werken; ☐ Spelen; ☐ Omgaan met elkaar.

Deze verwachtingen worden duidelijk zichtbaar in iedere klas opgehangen en, net als de schoolbrede gedragsverwachtingen, systematisch aangeleerd.

Groepsvormingsactiviteiten Om van een klas een groep te maken, plannen wij op de Reigerlaan aan het begin van elk schooljaar extra tijd in voor het uitvoeren van groepsvormingsactiviteiten. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van het boek 'Grip op de groep'. De overdracht van een groep gebeurt voor de zomervakantie. De groep wordt door de verlatende leerkracht overgedragen aan de volgende leerkracht, zodat deze het handelen

kan afstemmen op dat wat de groep nodig heeft. De verlatende leerkracht stelt een groepshandelingsplan sociaal-emotionele ontwikkeling op voor volgende leerkracht. Voor de herfstvakantie is er een tussenevaluatie van het groepsplan en worden eventueel interventies ingezet.

In de klassen wordt, net als op het schoolbrede niveau, de nadruk gelegd op het bekrachtigen van gewenst gedrag. Dit doen wij door:

- Het geven van complimenten;
- Het geven van non-verbale bekrachtiging;
- Het beloningssysteem waarbij gespaard wordt voor groepsbeloningen.

2.4 PBS op leerlingniveau

Ook op leerling niveau wordt de nadruk gelegd op het aanleren en bekrachtigen van gewenst gedrag.

Daarnaast is er op leerling niveau op onderstaande wijze aandacht voor PBS:

- Het beloningssysteem waarbij gespaard wordt voor een individuele beloning⁷;
- Duidelijke consequenties op ongewenst gedrag⁸;
- Duidelijke consequenties op klein en groot probleemgedrag;
- Gerichtte interventies bij klein en groot probleemgedrag.

3. het volgen van de leerlingen in hun sociaal-emotionele ontwikkeling

3.1 leerlingen groep 1-2

Jonge kinderen zijn volop in ontwikkeling. Zij ontwikkelen zich op eigen wijze, in hun eigen tempo. Het jonge kind in groep 1-2 redeneert vanuit zichzelf. Het is voor deze leeftijdsgroep lastig zich in te leven in andere kinderen.

Het leerlingvolgsysteem KIIJK! wordt door de leerkrachten in groep 1-2 gebruikt om de leerlingen te volgen in hun cognitieve – en sociaal-emotionele ontwikkeling.

3.2 leerlingen groep 3 t/m 8

Sinds het schooljaar 2016-2017 gebruikt de school het leerlingvolgsysteem ZIEN! In oktober en in februari wordt de sociale-emotionele ontwikkeling van de kinderen vastgelegd in het volgsysteem.

Net als voor rekenen, taal en spelling maakt de leerkracht voor de groep een groepshandelingsplan sociaal-emotionele ontwikkeling. De meeste kinderen, 80% van de groep, hebben voldoende ondersteuning aan de aanpak PBS. Sommige kinderen hebben een andere aanpak nodig om goed gedrag te leren. Deze kinderen worden gevolgd in de sociaalemotionele ontwikkeling door middel

van een individueel handelingsplan, met als doel gedrag te leren waardoor zij aansluiting vinden in de grote groep. De leerkracht werkt samen met de ouder(s), en het kind in het opstellen en uitvoeren van het individuele handelingsplan.

3.2 School Vragen Lijst (SVL)

De SVL wordt rond in april-/ mei afgenomen in groep 7 door de eigen leerkracht. Het doel van de SVL is het verzamelen van gegevens over hoe een leerling zichzelf en de school ervaart. De vragen hebben betrekking op;

- de werkhouding of motivatie ten opzichte van het schoolwerk;
- het welbevinden of de sociaal-emotionele houding ten opzichte van het schoolleven;
- het zelfvertrouwen, of de houding ten opzichte van de eigen mogelijkheden.

De SVL kan gezien worden als een signaleringsinstrument, een adviseringsinstrument en als een evaluatie-instrument. Om het welbevinden van de leerlingen beter in beeld te krijgen en gericht te volgen wordt de SVL in de toekomst in de groepen 6,7 8 afgenomen.

4. beloningssysteem

4.1 algemeen

Gewenst gedrag wordt gestimuleerd door het geven van complimenten en beloningen voor goed gedrag. Alle leerkrachten en medewerkers van De Kariboe zijn gericht op het bekrachtigen van positief gedrag van leerlingen. Er wordt een afspraak gehanteerd dat er tegenover 1 correctie, 4 complimenten worden gegeven aan een kind. Correcties worden klein gegeven, complimenten groot gemaakt.

4.2 beloningen

De leerlingen ontvangen een token (groen muntje), wanneer zij gedrag laten zien dat in die week wordt aangeleerd. De tokens worden verzameld in een buis, de piekenbuis. Als de piekenbuis vol is, volgt er een groepsbeloning. De kinderen kiezen, in overleg met de leerkracht, een groepsbeloning. De groepsbeloning volgt wanneer de hele groep gezamenlijk goed gedrag heeft geleerd.

Groepsbeloningen op De Kariboe kunnen zijn: ☐ In je pyjama op school komen; ☐ Extra buitenspelen; ☐ Digitaal speelmateriaal meenemen naar school; ☐ Iets lekkers maken; ☐ Speelgoed meenemen van huis; ☐ Film kijken; ☐ Verkleed op school komen.

Sommige leerlingen laten goed gedrag vaker zien dan andere leerlingen. Deze leerlingen ontvangen frequenter een token. Wanneer een kind een token ontvangt, wordt het geregistreerd op een zichtbare plek in de klas. Een leerling

die 10 tokens heeft verdiend, krijgt een individuele beloning. Dit zijn kosteloze beloningen. Van groep 1 t/m 5 zijn de beloningen vastgelegd door het gedragsteam. Vanaf groep 6 worden de individuele beloningen bedacht door de kinderen in overleg met de leerkracht.

Individuele beloningen op De Kariboe kunnen zijn: ☐ Hulp bieden in een andere groep naar keuze; ☐ Een leesboek van thuis meenemen; ☐ Dansje/liedje uitkiezen tijdens de pauze; ☐ Tijdens een les naast je vriendje in de klas zitten, enz.;

5. ongewenst gedrag

5.1 algemeen

Hoewel bij PBS de nadruk ligt op het aanleren en bekrachtigen van gewenst gedrag, is het ook erg belangrijk dat er een eenduidige aanpak is wanneer een leerling ongewenst gedrag vertoont. Wij maken daarbij onderscheid in: ☐ Ongewenst gedrag; ☐ Klein probleemgedrag; ☐ Groot probleemgedrag; ☐ Onacceptabel gedrag. Om gerichte interventies in te kunnen zetten, wordt gebruik gemaakt van een maandregistratie⁹. In elke groep registreert de leerkracht welke leerlingen zich niet aan afspraken houden. De leerkracht registreert het volgende:

1. De plek: ☐ In de klas; ☐ Op het schoolplein; ☐ Openbare ruimtes 2. Welk gedrag laat de leerling zien?; 3. Wat heeft de leerkracht gedaan?; 4. Wat wil de leerkracht bereiken?; 5. Had de leerkracht zelf iets kunnen doen om het gedrag te voorkomen?; 6. Is het gedrag verbeterd?; 7. Wil de leerkracht de leerling inbrengen voor intervisie in het gedragsteam?

Het gedragsteam analyseert deze maandregistraties maandelijks en kijkt of interventies in bepaalde ruimtes of op bepaalde tijdstippen noodzakelijk zijn. Daarnaast bekijkt het gedragsteam of er interventies voor individuele leerlingen nodig zijn.

5.2 ongewenst gedrag

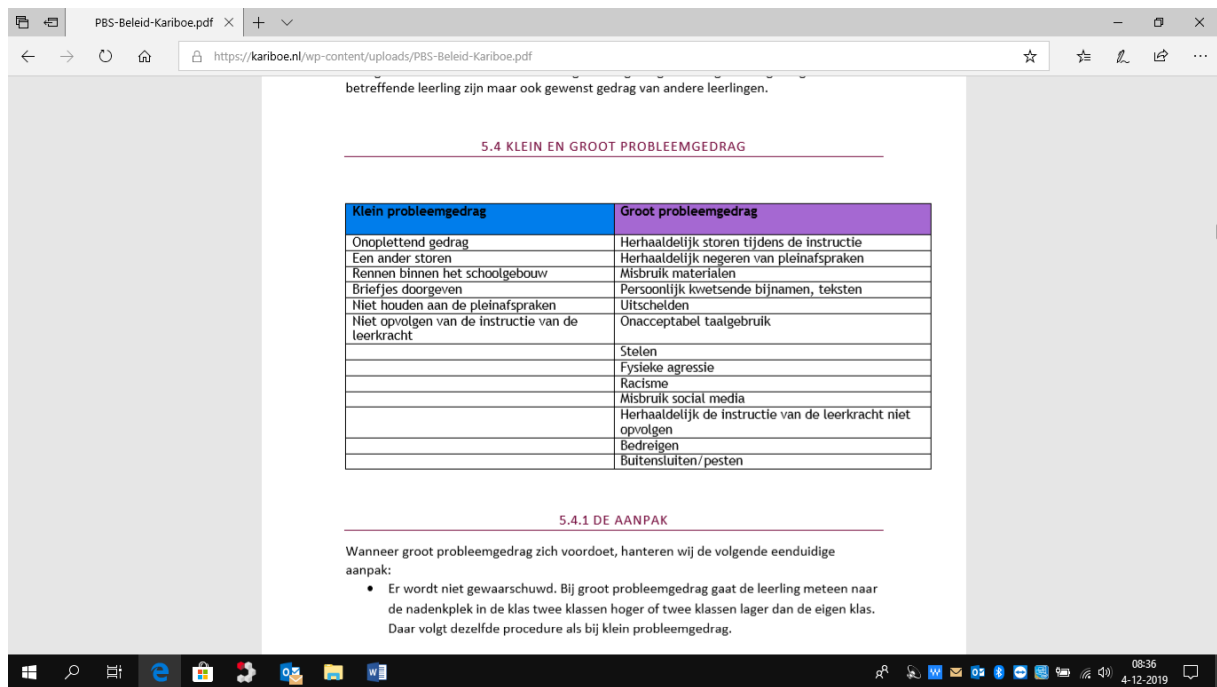
Onder ongewenst gedrag verstaan wij het niet naleven van de gedragsverwachtingen zoals die in de matrix geformuleerd zijn. Wij hanteren een eenduidige aanpak die gericht is op het snel ombuigen van ongewenst gedrag naar gewenst gedrag. Dat doen wij door:

☐ Het ongewenste gedrag indien mogelijk te negeren; ☐ Klein en groot probleemgedrag te onderscheiden van elkaar; ☐ Het uitvoeren van de reactieprocedure.

5.3 negeren van ongewenst gedrag

Indien mogelijk wordt het ongewenste gedrag zo veel mogelijk genegeerd. In plaats daarvan verlegt de leerkracht de aandacht naar gewenst gedrag. Dit kan gewenst gedrag van de betreffende leerling zijn maar ook gewenst gedrag van andere leerlingen.

5.4 klein en groot probleemgedrag

betreffende leerling zijn maar ook gewenst gedrag van andere leerlingen.

5.4 KLEIN EN GROOT PROBLEEMGEDRAG

Klein probleemgedrag	Groot probleemgedrag
Onoplettend gedrag	Herhaaldelijk storen tijdens de instructie
Een ander storen	Herhaaldelijk negeren van pleinafspraken
Rennen binnen het schoolgebouw	Misbruik materialen
Briefjes doorgeven	Persoonlijk kwetsende bijnamen, teksten
Niet houden aan de pleinafspraken	Uitschelden
Niet opvolgen van de instructie van de leerkracht	Onacceptabel taalgebruik
	Stelen
	Fysieke agressie
	Racisme
	Misbruik social media
	Herhaaldelijk de instructie van de leerkracht niet opvolgen
	Bedreigen
	Buitensluiten/pesten

5.4.1 DE AANPAK

Wanneer groot probleemgedrag zich voordoet, hanteren wij de volgende eenduidige aanpak:

- Er wordt niet gewaarschuwd. Bij groot probleemgedrag gaat de leerling meteen naar de nadenkplek in de klas twee klassen hoger of twee klassen lager dan de eigen klas. Daar volgt dezelfde procedure als bij klein probleemgedrag.

5.4.1. de aanpak

Wanneer groot probleemgedrag zich voordoet, hanteren wij de volgende eenduidige aanpak: ☐ Er wordt niet gewaarschuwd. Bij groot probleemgedrag gaat de leerling meteen naar de nadenkplek in de klas twee klassen hoger of twee klassen lager dan de eigen klas. Daar volgt dezelfde procedure als bij klein probleemgedrag.

☐ Het OEPS formulier wordt ingevuld door de leerling en ondertekend door ouders. ☐ De leerkracht neemt contact op met de IB-er of schoolleider en samen bedenken zij een passende opdracht (brief schrijven, schade herstellen enz.). ☐ De leerkracht gaat in gesprek met ouders, kind en eventueel IB-er of schoolleider.

5.4.2. contact met ouders

Bij het herhaaldelijk voorkomen van groot probleemgedrag of een ernstig incident waarbij de schoolleider is betrokken (drie keer binnen twee weken), worden ouders uitgenodigd voor een gesprek met de schoolleider en eventueel de IB-er. In uitzonderlijke gevallen wordt er met ouders afgesproken het kind op te halen van school (zie oeps-procedure). Ouders en school ondertekenen een contract zodat beide partijen zich aan gemaakte afspraken houden. Bij buitensporig fysiek geweld of verbale agressie treedt de procedure schorsing in werking.

5.5 reactieprocedure

6. PBS en pesten

7. het handelen van de leerkracht

7.1 algemene afspraken

7.1.1 leerkrachtverwachtingen in algemene ruimtes

7.1.2 leerkrachtverwachtingen op het schoolplein

8. PBS en ouders

9. bijlagen

Matrix afspraken

Jaarplanning lessencyclus

Maandregistratie

Pestprotocol + digitaal pesten

4. Digitaal pesten

Pesten via e-mail of socialmedia komt steeds meer voor, het zetten van intieme of gemanipuleerde foto's op internet of bedreigingen per sms. Digitaal pesten onttrekt zich nog meer dan het traditionele pesten aan de waarneming van school en ouders. Digitaal pesten is venijniger dan het traditionele pesten vanwege de anonimiteit, het ontbreken van getuigen en door de verregerende consequenties.

De meeste leerlingen vertellen het niet aan hun leerkrachten als ze digitaal worden gepest. De omgeving, ouders en school, onderschatten daarom het probleem van digitaal pesten. Het is van groot belang dat zowel ouders als leerkrachten zicht houden op het internetgebruik van de leerlingen door regelmatige controle.

Voor meer informatie over digitaal pesten:

www.digibewust.nl

[www.school en veiligheid.nl](http://www.schoolenveiligheid.nl) > pesten > publicaties > leerlingenboeken

www.pestbriefje.com
www.pestweb.nl
www.mijnleerlingonline.nl
www.mediaopvoeding.nl

pleinplan

1. Gewenste situatie

In dit hoofdstuk behandelen we de situatie, zoals wij deze op Saltoschool Reigerlaan wenselijk vinden. Wij streven naar een goed en veilig pedagogisch klimaat, als gevolg hiervan zullen regels en afspraken als vanzelfsprekend worden gezien.

1.1 Pedagogisch klimaat

Een goed pedagogisch klimaat is aan een aantal kenmerken te herkennen. Deze zijn niet van buitenaf waar te nemen. Door je te bevinden in de klas, kan je erachter komen of er sprake is van een dan wel goed of onveilig pedagogisch klimaat. Brandsma en Bos (1994) hebben enkele kenmerken op een rij gezet:

- Acceptatie tussen leerlingen en leerkracht;
 - De leerlingen voelen zich geaccepteerd door elkaar en door de leerkracht, zij hebben het gevoel dat zij in hun waarde worden gelaten en zichzelf kunnen en mogen zijn.
 - De leerkracht voelt zich geaccepteerd door de leerlingen; de leerkracht kan het beroep op een ontspannen en prettige manier uitvoeren.
- Er heerst een ontspannen sfeer in de klas;

- De leerlingen voelen zich vrij om interactief te zijn met elkaar en met de leerkracht.
- Er is ruimte voor ontspanning, zoals grapjes, in de klas.
- De leerlingen tonen weinig tot geen weerstand wanneer de leerkracht hen iets vraagt.
- Leerlingen werken aan hun zelfvertrouwen;
 - De leerkracht gaat er vanuit dat het leerling van nature goed is; het leerling wordt positief benaderd.
 - De leerkracht stimuleert om de leerlingen positief naar zichzelf en anderen te kijken.
 - Leerlingen zijn zich bewust van het effect van het geven van complimenten aan zichzelf en aan anderen.
- Leerlingen voelen zich prettig in de klas en gaan met plezier naar school;
- Er wordt rekening gehouden met elkaar;
- De leerlingen in de klas zijn bewust van elkaars aanwezigheid, gevoelens en emoties. Dit kan zich uiten in: weinig tot geen pesterijen, opkomen voor elkaar, elkaar complimenteren, aan elkaar denken wanneer iemand bijvoorbeeld afwezig is, bereidheid om elkaar te helpen;
- Leerlingen zijn in staat om met elkaar samen te werken op een positieve manier;
- De leerlingen werken samen op een manier waar zij elkaar in hun waarde laten en rekening houden met elkaar. Dit kan blijken uit;
 - Weinig tot geen commentaar leveren wanneer er samengewerkt moet worden.
 - Complimenten geven tijdens de samenwerking.
 - Weinig tot geen commentaar leveren naar elkaar tijdens de samenwerking.
- Leerlingen zijn sociaal in de omgang met anderen;
 - Zij laten andere leerlingen toe in hun spel.
 - Zij benaderen en begroeten andere leerlingen en leerkrachten op een prettige manier; zonder kwade bedoelingen, met een open houding en vriendelijk.
 - Zij zijn in staat om rekening te houden met elkaars gevoelens.

Concluderend kan er gesteld worden dat een goed pedagogisch klimaat zich kenmerkt door leerlingen die met plezier naar school gaan en zich prettig voelen in de klas. Hierbij zijn verschillende aspecten van belang die het welbevinden van leerlingen bepalen zoals de manier waarop er onderling in de klas met elkaar wordt omgegaan.

2. Pesten

In het vorige hoofdstuk werden de wenselijke situatie behandeld. Onze ervaring heeft geleerd, dat de wenselijke situatie helaas niet altijd aanwezig is. Regelmatig zien we bij leerlingen toch ongewenst gedrag. Dit hoofdstuk staat in het teken van dit ongewenste gedrag.

2.1 Signalen als een leerling gepest wordt

Leerlingen veranderen tijdens het opgroeien. Soms zijn deze veranderingen gemakkelijk te begrijpen en soms niet. Meestal gaan de vervelende periodes die bij deze verandering horen (vanzelf) weer over. Wanneer het veranderde gedrag van de leerling niet over gaat, kan er meer aan de hand zijn. Pestgedrag kan hier een oorzaak van zijn. Signalen die veel voorkomen zijn dat de leerling:

- buitenschoolse sociale contacten vermijdt;
- vaak dingen kwijt is of met kapotte spullen thuis komt;
- vaak (vooral 's ochtends) hoofdpijn of buikpijn heeft;
- slaap en/of eetproblemen heeft;
- prikkelbaar, boos, futloos, somber of verdrietig is;
- moeite heeft om geconcentreerd te blijven;
- op school minder goede resultaten haalt dan voorheen.

2.2 Signalen als een leerling pest

Een leerling die sociaal emotioneel in balans is, zal andere leerlingen niet pesten. Een pester geeft ook een signaal af, dat het niet goed met hem/haar gaat.

Signalen die veel voorkomen bij pesters zijn:

- onzekerheid;
- veel op het gedrag van andere leerlingen letten;
- bevestiging zoeken van meelopers;
- zelf in het verleden gepest zijn;
- bang zijn om zelf gepest te worden;
- weinig empathisch vermogen;
- zwakke sociale vaardigheden.

Het is altijd van belang om verder te onderzoeken wat een mogelijke reden is van het veranderde gedrag van een leerling. Wanneer blijkt dat het mogelijk door pesten van een andere leerling of groepje leerlingen komt, is het van belang dat de leerkracht het stappenschema van hoofdstuk 3.3 volgt.

3. Interventies

Om op een respectvolle manier met elkaar om te gaan maken we gebruik van verschillende preventieve interventies. Daarnaast maken we gebruik van diverse bronnen; observaties door de leerkracht, signalen van ouders en leerlingen, afname van de pestvragenlijst. In dit hoofdstuk worden alle interventies nader toegelicht.

3.3 Sociogram

Het sociogram wordt tweemaal per jaar afgenomen. De kinderen beantwoorden dan 4 vragen. De vragen zijn gericht op met wie ze graag spelen en samenwerken en met wie juist niet.

De uitslag van het sociogram wordt weergegeven in een matrix. Door het sociogram wordt duidelijk welke kinderen populair zijn en welke kinderen juist weinig aansluiting hebben. De matrix wordt door de leerkracht en intern

begeleider besproken tijdens de groepsbespreking. Opvallende zaken worden door de leerkracht met ouders en leerlingen besproken.

3.4 Pestvragenlijst

De pestvragenlijst wordt twee maal per jaar afgenomen in de groepen 4 t/m 8. De maandagen na de herfstvakantie en meivakantie wordt deze vragenlijst door de leerlingen ingevuld. Er wordt gevraagd of leerlingen worden gepest of wel eens pesten. Tevens wordt er gevraagd of leerlingen van andere leerlingen weten wie pesten of gepest worden.

De resultaten worden op groeps- en schoolniveau geanalyseerd door de leerkracht en intern begeleiders. Opvallende zaken worden door de leerkracht met ouders en leerlingen besproken.

3.5 Week van respect

De tweede week na de herfstvakantie wordt jaarlijks een Week van Respect gehouden. In deze week worden in alle groepen activiteiten ondernomen met betrekking tot respectvol omgaan met elkaar, o.a:

- kringgesprekken
- groepsspellen met betrekking tot pesten en respect
- diverse media worden ingezet
- discussiekring
- aansluitende methodes

3.6 Groepsaankpak

Naar aanleiding van het sociogram of de pestvragenlijst kan het zijn dat bepaalde zaken in een groep opvallend zijn. Dat kan aanleiding zijn om een groepsinterventie in te zetten. Er kan ook een groepsinterventie worden ingezet naar aanleiding observaties door de leerkracht. Een groepsinterventie is gericht op het verbeteren van de onderlinge contacten tussen kinderen. Het hangt sterk af van wat er in een klas speelt welk interventie wordt ingezet en op welke manier. Interventies waar aan gedacht kan worden zijn;

- sociale vaardigheden ingeoeft onder begeleiding van een dramadocent;
- een SVIB-traject (School Video Interactie Begeleiding) waarbij door middel van het filmen en analyseren van de interactie tussen kinderen nieuwe groepsafspraken worden gemaakt;
- rots en water training; een psychofysieke training gericht op weerbaarheid en assertiviteit.

3.7 Aanpak bij conflicten

Geregeld zijn er conflicten tussen leerlingen zonder dat er sprake is van pestgedrag. Wanneer er sprake is van een conflict worden de volgende stappen doorlopen:

Stap 1: Er eerst zelf uit komen. Door zelf aan te geven wat het leerling wel of niet prettig vindt. Indien nodig kunnen de leerlingen dit aan de leerkracht melden.

Stap 2: Op het moment dat één van de leerlingen er niet uitkomt, legt deze het probleem neer bij de leerkracht. De leerkracht brengt de partijen bij elkaar en probeert samen met hen de ruzie op te lossen en afspraken te maken.

Stap 3: Indien de conflicten aanhouden, worden de fases van het plan van aanpak doorlopen (zie hoofdstuk 3.3).